Kuidas kasutada viimast LIFE taotlusvooru kohalike probleemide lahendamiseks?

LIFE 2027: võimalused, projektiideed ja osalemise teed omavalitsustele

R-klubi kohtumine: kuidas teha projektide abil rohkem ka piiratud eelarvega?

04.11.2026 | Viimsi Artium | Tanel Mätlik

VIIMSI VALLAVALITSUS

Fookuses: mitte mida juba on tehtud, vaid mida teie omavalitsus saaks 2027 teha

1

Võimalus

LIFE 2027 on praeguse programmiperioodi viimane voor – ja võib-olla viimane LIFE praegusel kujul.

2

Sobivus

Millised korduvad KOV-i probleemid sobivad LIFE loogikasse: alamprogrammid ja 9 projektiideed.

3

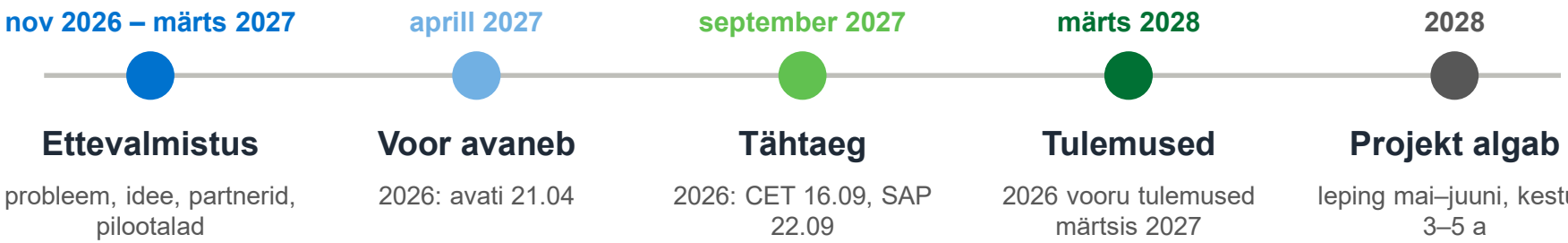
Osalemine

Kuidas osaleda ka väiksema projektivõimekusega: rollid, koostöömudelid ja omaosaluse katmine.

Viimsi senistest lahendustest rääkis Alar Mik. Siin vaatame tulevikku: Eesti omavalitsuste ideed, mis sobiksid LIFE 2027 taotlusvooru.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Miks just nüüd? 2027 on praeguse LIFE-i viimane taotlusvoor

Pärast 2027: tulevik on lahtine

Komisjoni MFF 2028–2034 ettepanek näeb ette LIFE-i kaotamise eraldiseisva programmina ja selle tegevuste jagamise uute vahendite vahel (sh Euroopa konkurentsivõime fond).

Euroopa Parlament ja mitu liikmesriiki nõuavad LIFE-i säilitamist – otsust veel ei ole.

Järeldus

Kes tahab 2027. aasta vooru, alustab täna. Vooru avanemisel on kirjutamiseks aega vaid ~5 kuud.

Kuupäevad 2027 on eeldatavad, 2026. a vooru põhjal. Allikad: CINEA LIFE 2026 kõnedokumendid; MFF 2028–2034 ettepanek (07/2025).

VIIMSI VALLAVALITSUS

LIFE 2026 voor numbrites: 601,5 mln € ja erinevad toetusmäärad

601,5 mln €

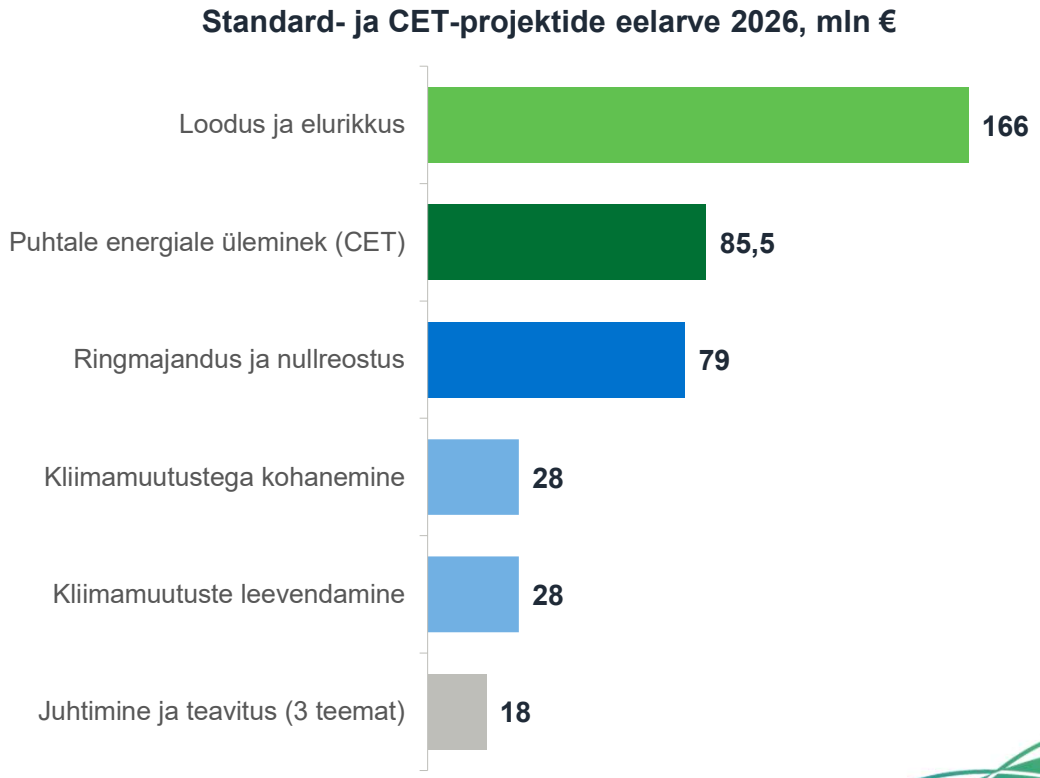
2026. a voorude eelarve kokku

60%

standardprojektide (SAP) toetusmäär; loodusprojektid kuni 75%

95%

puhtale energiale ülemineku tugitegevuste (CET) toetusmäär

Lisaks: strateegilised projektid (SNaP, SIP) 163 mln €, poliitikaprioriteetide projektid 18 mln €, MTÜ-de tegevustoetused 15 mln €. Allikas: CINEA, 22.04.2026

VIIMSI VALLAVALITSUS

Alamprogrammid: mis on KOV-le sobiv?

Alamprogramm (teema)	Projekti maht*	Toetus	KOV-ile sobivad teemad
Loodus ja elurikkus SAP-NAT-NATURE	**1–13 mln €**	**60%** (75%**)	elupaikade taastamine, rohekoridorid, rannaniidud, märgalad, jõgede sidusus
Ringmajandus ja elukvaliteet SAP-ENV-ENVIRONMENT	**2–10 mln €**	**60%**	korduskasutus, ehitusjäätmed, vee- ja mullakaitse, õhk, müra, Uus Euroopa Bauhaus
Kliimamuutustega kohanemine SAP-CLIMA-CCA	**1–5 mln €**	**60%**	looduspõhised lahendused, kuuma- ja üleujutusriskid, veemajandus, kliima ja tervis
Kliimamuutuste leevendamine SAP-CLIMA-CCM	**1–5 mln €**	**60%**	heitevaba liikuvus, taastuvenergia, süsiniku sidumine (turvasmullad, puitehitus)
Puhtale energiale üleminek LIFE-CET (13 teemat)	**valdavalt** 1–2 mln €	**95%**	kütte- ja jahutuskava, renoveerimise nõustamiskeskus, investeeringute ettevalmistus, energiakogukonnad

* Komisjoni indikatiivne vahemik 2026. ** Ainult prioriteetsetele elupaikadele/liikidele suunatud projektid. GOV-teemad: 0,7–2 mln €.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Võimalused 2027

Millised Eesti omavalitsuste probleemid sobivad LIFE loogikasse?

VIIMSI VALLAVALITSUS

Kohanemine (CCA): mida voor omavalitsustelt ootab

1. **Looduspõhised lahendused asulates ja rannikul**
   kuumasaarte efekti vähendamine ja sademevee immutamine tihedalt ehitatud aladel
2. **Veemajandus**
   valgalapõhised vee viivituslahendused koos maaomanikega, põua- ja üleujutusriski vähendamine
3. **Kliima ja tervis**
   kuumasaarte efekti leevendamise kavad, haavatavad rühmad, kliimakindlad sotsiaal- ja tervishoiuteenused
4. **Taristu ja hoonete kliimakindlus**
   kliimariskid ehitus- ja renoveerimisnõuetesse ning olemasoleva taristu hindamisse
5. **Otsustustööriistad ja kohanemiskavad**
   riskihinnangud ja tööriistad – kohustuslikult koos demoalaga

Hindaja ootab selget sekkumisloogikat

1. Konkreetne kliimarisk ja haavatavus – andmetega
2. Sobiv kohanemisvariant ja selle põhjendus
3. Lahenduse elluviimine projekti ajal
4. Seire ja hindamine – ka pärast projekti

Vältida väärkohanemist: lahendus ei tohi riski või ebavõrdsust mujale nihutada.

Allikas: LIFE-2026-SAP-CLIMA kõnedokument (CCA sekkumisvaldkonnad 1–9, valik KOV-i vaatest).

VIIMSI VALLAVALITSUS

Teised alamprogrammid: neli sisenemiskohta KOV-le

Loodus ja elurikkus

- rannaniitude, puisniitude ja märgalade taastamine
- rändetõkete eemaldamine jõgedel
- **KOV roll: maaomanik, hoolduse korraldaja, kogukonna kaasaja**

Ringmajandus ja elukvaliteet

- ehitusmaterjalide korduskasutus ja valiklammutus
- reovee ja sademevee looduslähedane järelpuhastus
- **KOV roll: hankija, taristu omanik, nõuete seadja**

Kliimamuutuste leevendamine

- heitevaba ühistransport ja nõudepõhine liikuvus
- turvasmuldade taastamine, puit- ja biopõhine ehitus
- **KOV roll: investeerija, planeerija, teenuse tellija**

Puhtale energiale üleminek

- kohalik kütte- ja jahutuskava, renoveerimise nõustamine
- investeeringute ettevalmistus, energiakogukonnad
- **NB! rahastab teenuseid ja ettevalmistust, mitte ehitust**

VIIMSI VALLAVALITSUS

Võimalikud projektiideed, mis sobiksid Eesti omavalitsustele

#	Projektiidee	LIFE suund	Kellele sobib
1	**Jahedad ja kliimakindlad kooli-, lasteaia- ja hooldekodu õuealad**	Kohanemine (CCA)	linnad, maakonnakeskused
2	**Valgalapõhine vee viivitamine ja põuakindlus**	Kohanemine (CCA)	linnalised ja maapiirkondade KOV-d
3	**Kliimakindel rannik: rannaniit ja luide tormipuhvrina**	Kohanemine / Loodus	rannikuvallad, saared
4	**Ehitusmaterjalide korduskasutuskeskus + valiklammutus**	Ringmajandus (ENV)	maakonna KOV-id koos
5	**Elurikas haljastus ja rohekoridorid asulates**	Loodus (NAT)	linnad, alevid
6	**Väikeste reoveepuhastite järelpuhastus tehismärgalaga**	Ringmajandus (ENV)	väikesed asulad
7	**Maakondlik renoveerimise ühtne nõustamiskeskus**	Energia (CET-OSS, 95%)	maakond, omavalitsusliit
8	**Kütte- ja jahutuskava + munitsipaalhoonete investeeringupakett**	Energia (CET, 95%)	kaugküttega vallad
9	**Heitevaba kooli- ja vallatransport, nõudepõhine liikuvus**	Leevendamine (CCM)	hajaasustusega vallad

Rohelisega: järgmistel slaididel lahti kirjutatud ideed. Ideed on ettevalmistamiseks, mitte kinnitatud abikõlblike objektide loetelu.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Idee 1: jahedad ja kliimakindlad õuealad riskirühmadele

Kohanemine (CCA) · looduspõhised lahendused + tervis

Probleem

Asfaltkattega kooli-, lasteaia- ja hooldekodu õuealad kuumenevad suvel tugevalt ning juhivad paduvihma vee otse torustikku. Kõige enam kannatavad lapsed ja eakad.

Lahendus

- 10–20 õueala mitmes KOV-is: asfaldi vähendamine, varju pakkuvad puud, vihmapeenrad, vett siduvad pinnad
- kuumasaarte efekti vähendamise plaan asutustele ja õuealade kliimakindluse juhend hangetesse

Mõõdikud

pinnatemperatuuri langus (°C), immutatud sademevesi (m^3), haljastatud pind (m^2), kasu saavate laste ja eakate arv

Partnerid

3–6 KOV-i, ülikool (temperatuuri- ja veeseire), tervisevaldkonna partner, maastikuarhitektid, välispartner

Maht ja toetus

hinnanguliselt 2–4 mln €, LIFE 60%; ühe KOV-i 1–2 õueala ~0,15–0,3 mln €

Väiksema KOV-i roll: pilootala omanik 1–2 õuealaga; projektijuhtimise kannab juhtpartner.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Idee 2: valgalapõhine vee viivitamine ja põuakindlus

Kliimamuutustega kohanemine (CCA) · veemajandus

Probleem

Paduvihmad ja kevadine suurvesi ujutavad üle alevikke ja teid, suvel on põud ja madal veetase. Vana kuivendusvõrk juhib vee kiiresti minema ning kannab toitaineid veekogudesse.

Lahendus

- ühe valgala ulatuses viibetiigid, märgalad, settetiigid, kraavide looduslähedasemaks muutmine
- lepingud maaomanikega, valgala veemajanduskava ja püsiv seire

Mõõdikud

viivitatud vee maht (m³), tippäravoolu vähenemine, üleujutusohuga kinnistute arv, toitainete koormus

Partnerid

2–4 naabervalda samal valgalal, maaparandusasutus, Keskkonnaamet, maaülikool, põllu- ja metsaomanikud, MTÜ

Maht ja toetus

hinnanguliselt 2–5 mln €, LIFE 60%; maa- ja hooldelepingud tuleb kokku leppida enne taotlust

Väiksema KOV-i roll: maaomanike kaasaja ja oma territooriumi pilootala omanik; juhtpartneriks sobib suurem KOV või omavalitsusliit.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Idee 7: maakondlik renoveerimise ühtne nõustamiskeskus

Puhtale energiale üleminek (LIFE-CET-OSS) · toetus 95%

Probleem

Eramu- ja väikeste korterelamute omanikel puudub nõustamine-abi ühest kohast - energiaauditist kuni rahastuse ja ehitushankeni. Väikestel valdadel ei ole oma energianõunikku.

Lahendus

- maakondlik ühtne kontaktpunkt: nõustamine, tüüplahendused, usaldusväärsed ehitajad, rahastusinfo
- kulude jagamise mudel KOV-ide vahel, et teenus jätkuks pärast projekti

Mõõdikud

nõustatud omanike arv, käivitatud renoveerimised, energiasääst (GWh/a), kaasatud investeering (mln €)

Partnerid

maakonna KOV-id, omavalitsusliit või energiaagentuur, pangad, ehitusettevõtjad; eeskuju: LIFE IP BuildEST (Tartu)

Maht ja toetus

valdavalt 1–2 mln €, LIFE 95%; OSS-teemas võib taotleda ka üksi – rahvusvaheline konsortsium pole kohustuslik

Väiksema KOV-i roll: teenuse kaasrahastaja ja kliendivoo tooja; korraldajaks omavalitsusliit või energiaagentuur.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Kuidas osaleda?

Iga omavalitsus ei pea olema juhtpartner – vali roll vastavalt võimekusele.

VIIMSI
VALLAVALITSUS

Osalemise tasemed: alusta sellest rollist, mida suudad kanda

Eesti näited

- LIFE LATESTadapt: Haapsalu, Rakvere, Võru ja Narva partneritena
- LIFE IP CleanEST: Lüganuse, Alutaguse, Viru-Nigula, Vinni, Kadrina jt
- URBANCOWS: Pärnu linn partnerina, juht Keskkonnaamet

1 Huvitatud osapool

toetuskiri, töötubades osalemine, lahenduse ülevõtmine pärast projekti

ressurss: minimaalne

2 Pilootala omanik

üks demoala oma eelarvega, kohalik kaasamine ja hooldus

ressurss: 0,2–0,5 koormust

3 Tööpaketi juht

projekti partner, kes juhib nt seiret, kaasamist või levikut

ressurss: 1 inimene + spetsialistid

4 Koordinaator

kogu projekti juhtimine, aruandlus CINEA-le, partnerite koordineerimine

ressurss: tuumiktiim 3–4 inimest

VIIMSI VALLAVALITSUS

Koostöömudelid, mis vähendavad üksiku valla koormust

1

Valdade ühistaotlus

3–6 sama probleemiga KOV-i, üks juhtpartner, ühine seire ja ühishanked. Väiksem koormus, suurem mõju ja replikatsioon.

2

Omavalitsusliit koordinaatorina

maakondlik liit või arenduskeskus kannab projektijuhtimist ja aruandlust; vallad on pilootalade omanikud.

3

Kogenud partneri katuse all

liitu Eesti või välisriigi juhtpartneri konsortsiumiga: LIFE andmebaas, partnerite otsing, LIFE nõustajad.

4

Jagatud projektimeeskond

ostetud või mitme KOV-i vahel jagatud projektijuhtimise ja finantsaruandluse tugi kogu projekti ajaks.

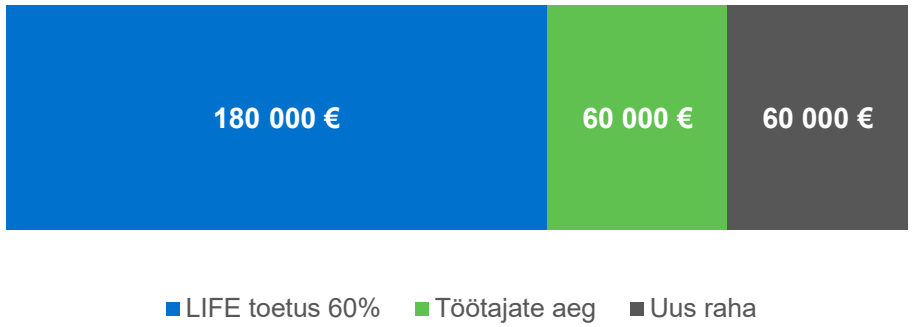
Tugev konsortsium = KOV + teadus + teostajad

Ülikool või teadusasutus annab tõenduse ja mõõtmise, ettevõtted ja MTÜ-d teostuse ja kaasamise, riigiasutus aitab lahendust riiklikult laiendada.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Omaosalus: kuidas 40% piiratud eelarvega välja kanda

Näide: KOV-i pilootala 300 000 €, projekt 3 aastat

≈ 20 000 € aastas uut raha

+ töötaja aeg, mis on niikuinii olemas. Puhta energia CET-teemades on omaosa vaid 5%.

Mis aitab omaosa kanda

- Projektis töötavate töötajate palk on abikõlblik kulu
- kaudsed kulud 7% kindla määraga; mittetagastatav käibemaks on abikõlblik
- ettemakse projekti alguses leevendab rahavoogu
- KIK-i kaasrahastamise programm toetab välisprojektide omafinantseeringut – tingimused KIK-ist
- omaosalus ja projektijärgne hoolduskulu tuleb otsustada eelarvestrateegias enne taotluse esitamist

Illustratiivne arvutus: töötajate kulu 60 tuh € on osa abikõlblikust eelarvest. Täpne arvestus tehakse taotluse eelarves.

VIIMSI VALLAVALITSUS

Tegevuskava: novembrist 2026 kuni taotluseni 2027

nov–dets 2026	jaan–märts 2027	aprill 2027	mai–aug 2027	sept 2027
Probleem ja üheleheküljeline ideekirjeldus	**Partnerid ja pilootalad**	**Voor avaneb**	**Taotluse kirjutamine**	**Esitamine**
probleem, eesmärk, pilootala, mõõdikud; juhtkonna ja volikogu toetus	rollid, omand, load, andmed, eeluuringud; konsultatsioon LIFE nõustajaga	vali teema, kontrolli muudatusi ja hindamiskriteeriume	tegevused, eelarve, mõõdikud, toetuskirjad, omaosa otsus	Funding & Tenders portaalis; tulemused ~märts 2028

Hiljemalt jaanuari lõpuks peab olema teada:

kes on juhtpartner · millised on pilootalad ja kas omand on korras · kust tuleb omaosalus · kes on tuumiktiimis

VIIMSI VALLAVALITSUS

Arutelu

- Milline probleem kordub Eesti omavalitsustes?
- Kes on valmis juhtima – kes osalema pilootalaga?
- Millist tuge vajame R-klubilt, KIK-ilt ja ELVL-ilt?

VIIMSI
VALLAVALITSUS

Täname!

Tanel Mätlik

tanel.matlik@viimsi.ee

VIIMSI
VALLAVALITSUS